

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію
Ломачинської Світлани Володимирівни
«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських
церков в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук,
за спеціальністю 09.00.11 — релігієзнавство**

Подана на обговорення дисертаційна робота С.В. Ломачинської присвячена важливим проблемам сучасного філософсько-релігієзнавчого дискурсу.

Актуальність даного дисертаційного дослідження зумовлюється динамікою форм і засобів релігійної комунікації в реаліях інформаційного суспільства. Релігійна Інтернет-комунікація перебуває у зоні сакрального, містичного, що робить її одним з ефективних чинників ведення інформаційної війни на всіх етапах історії церкви. Сучасні інформаційні технології створюють можливості для одночасного охоплення релігійними ідеями значної кількості користувачів кіберпростору, забезпечуючи максимальну ефективність пропагандистської діяльності.

Дисертаційна робота виконана в межах наукової програми кафедри філософії Житомирського державного університету імені Івана Франка «Випробування людського буття: класичний і посткласичний дискурс» (НДР № 0111U000154).

Суттєвою перевагою поданого на обговорення дисертаційного дослідження є його міждисциплінарність, зокрема виконання на взаємоперетині релігієзнавчих, філософських і соціально-комунікаційних підходів. Мета дисертаційної роботи С.В. Ломачинської полягає у комплексному релігієзнавчому аналізі та визначенні закономірностей функціонування релігійної Інтернет-комунікації у місійній діяльності християнських церков в Україні. Для реалізації мети і вирішення

дослідницьких завдань дисертантка, поряд із загальнонауковими методами, застосовує принципи і методи академічного релігієзнавства, філософську методологію. Дисертаційна робота має логічно вибудовану структуру та вирізняється належним рівнем обґрунтованості наукових положень та висновків. Текст дисертаційного дослідження є стилістично коректним і оформленим відповідно до вимог. Структура роботи цілком співпадає з метою та завданнями дослідження.

Обґрунтування запропонованої методології та вирішення завдань дисертаційного дослідження виконано дисертанткою на основі детального аналізу значної кількості вітчизняних та зарубіжних джерел з означеної проблематики, що підтверджує доцільність представлених наукових позицій.

У підрозділі 1.1. дисертантка розкриває основні наукові підходи до аналізу феномену релігійної комунікації. С.В.Ломачинська зазначає, що релігійна комунікація має свою структуру, включає різні процеси взаємодії - спілкування, соціалізацію, передачу релігійного досвіду, обмін, засвоєння інформації, зміцнення зв'язків - між окремими віруючими, між віруючими і релігійною громадою, релігійною інституцією, духовенством, між релігійними організаціями різного віросповідання. Авторка визначає функціональне призначення релігійної Інтернет-комунікації у реаліях інформаційного суспільства.

Аналізуючи феномен віртуального у релігійній Інтернет-комунікації, дисертантка підкреслює, що' віртуальна реальність породжує порушення діалектичної єдності життя і смерті, що веде до радикального переосмислення онтологічних, аксіологічних, соціальних умов існування індивіда, відповідно, реалізуючи ілюзорно-компенсаторну функцію релігії, Інтернет створює для людини певний уявний світ, спілкування в якому компенсує недоліки реальної комунікації, формуючи бажання втечі від фізичної реальності. Проблема безпеки віртуальної реальності в системі релігійних комунікацій може бути пов'язана також з психологічним станом

віруючої людини, її здатністю до сприйняття навіювання, що значно посилюється технологіями віртуального світу.

У підрозділі 2.1. Ломачинська С.В. наголошує на тісному взаємозв'язку розвитку інформаційної цивілізації та інформаційної культури. Дисертантка зазначає, що удосконалення засобів задоволення інформаційних потреб у релігійно-духовній сфері, з одного боку, створює можливості для формування віротерпимості, а з іншого - за умови використання маніпулятивних технологій - стає основою для ведення інформаційно-психологічних війн проти нації як цілісної інформаційної системи. Протидією інформаційним загрозам сучасності, як вважає дисертантка, є створення системи національних інформаційних ресурсів релігійно-культурного спрямування.

Підрозділ 2.2. дисертаційного дослідження присвячений аналізу змістовного наповнення християнських Інтернет-ресурсів та їх ідейного спрямування. Зазначено, що у мережі християнських релігійних Інтернет-комунікацій можливо виділити наступні структури: офіційні сайти Церков та релігійних організацій; сайти єпархій та дієцезій; Інтернет-ресурси православних і католицьких монастирів; сайти духовних навчальних закладів на території України, зокрема, семінарій православних, католицьких та протестантських Церков; сайти релігійних рухів, спільнот та організацій. У дисертації підкреслюється роль освітньо-виховної функції релігійної Інтернет-комунікації, на якій наголошують представники практично всіх вітчизняних християнських напрямів (с. 110 дисертаційного дослідження). Дисертантка виокремлює три основні напрями у змістовному наповненні християнськи Інтернет-ресурсів - електронні бібліотеки, паломницька діяльність та робота з молоддю.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений аналізу стратегій християнської релігійної Інтернет-комунікації як засобу формування суспільної свідомості. Авторка аналізує історичні особливості

пропагандистської спрямованості релігійних інформаційних війн в контексті розвитку інформаційно-комунікаційних революцій. Дисертантка визначає стратегії масифікації суспільної свідомості, властиві релігійній пропаганді, а саме - часте використання ірраціональних мотивів, містики, сумнівних тверджень. У роботі зазначається, що для релігійної пропаганди в процесі здійснення інформаційно-психологічних операцій властиві такі ознаки, як тотальність, безперервність, масовість, націленість (на макрогрупи), авторитарність, централізм та мережева розгалуженість, монопольність, цензурованість, емоційність, (негативна) науковість, сакралізована міфологічність, однобічний вплив.

Особливу увагу привертають положення авторки щодо системного підходу в усвідомленні у використанні можливостей релігійної пропаганди в сучасній інформаційній війні. У роботі підкреслюється, що інформаційні системи - це не лише комп'ютери (технічний рівень інформаційної війни), але й суспільство загалом та кожен індивід зокрема (соціальний рівень ведення інформаційної війни), тому одним з ключових завдань ведення інформаційної війни є використання заходів пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях (с. 174 дисертаційного дослідження.).

Таким чином, зміст дисертаційної роботи С.В.Ломачинської дозволяє зробити висновок щодо компетентності дослідниці, яка представила нові релігієзнавчі ідеї. Однак, з метою висловлення пропозицій щодо можливих ідей подальшого дослідження означеної проблеми, доцільно зупинитися на декількох зауваженнях та дискусійних моментах:

1. У підрозділі 1.3. «Феномен віртуальної реальності в контексті релігійної комунікації» варто було б звернути увагу на зміну феномену віртуального у сучасному інформаційному суспільстві як можливості конструювання не лише індивідуальної, але і соціальної реальності.

2. У підрозділі 2.2. «Ідейна спрямованість Інтернет-ресурсів християнських церков в Україні» доречно було б порівняти змістовне наповнення Інтернет ресурсів різних християнських конфесій в аспекті їх функціонального призначення.
3. У аналізі виховного впливу Інтернет-ресурсів на молодь варто звернути увагу на стратегії інформаційних війн, спрямовані проти свідомості молоді у мережі релігійного сегменту Інтернет. Доречно було б розрізнити напрями місійної та місійно-пропагандистської діяльності по роботі з молоддю.
4. У розділі 3, у визначенні стратегій релігійної Інтернет-пропаганди, доречно було б звернути увагу на роль православних церков у сучасній гібридній війні в Україні.

Висловлені зауваження не применшують наукове значення дисертації Ломачинської Світлани Володимирівни, оскільки текст є завершеним та самостійним дослідженням. Достовірність основних положень і висновків, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Наведені положення та висновки дисертації С.В.Ломачинської достатньо аргументовані, мають всі ознаки наукової новизни, теоретичної та практичної значущості. Основні положення дослідження розширюють і поглиблюють знання про форми та засоби релігійної комунікації у місійній діяльності християнських церков в Україні.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням і висновкам дисертаційної роботи, відображає її структуру та логічний підхід до викладення матеріалу.

Концептуальні положення та результати дисертаційного дослідження викладені у 20 публікаціях, з яких 5 статей у фахових виданнях України, 1 - у закордонному періодичному виданні, 14 — у наукових журналах та матеріалах наукових конференцій. Опубліковані наукові праці й автореферат

дисертаційної роботи об'єктивно та повною мірою відображають її основний зміст.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні», відповідає вимогам, закріпленим у п.п. 9, 10, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (із змінами та доповненнями, внесеними згідно постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., №1159 від 30 грудня 2015 р. та № 567 від 27 липня 2016 р.), «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим Наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., а її авторка - Ломачинська Світлана Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.11 - релігієзнавство.

Офіційний опонент
доктор філософських наук, професор
завідувач кафедри філософії, біоетики
та історії медицини
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця

Васильєва І. В.

2019 р.

Васильєва І. В.
06 19